

VRHOVNI SUD CRNE GORE
Su.VI br.64/17

Krivično odjeljenje Vrhovnog suda Crne Gore, u sastavu: predsjednica suda Vesna Medenica, sudije Radule Kojović, Petar Stojanović, Stanka Vučinić, Svetlana Vujanović i Miraš Radović, u sjednici održanoj dana 10.07.2017.godine, na osnovu čl.42 st.4 Zakona o sudovima, zauzelo je

PRAVNI STAV

I. Pravosnažna presuda donijeta na osnovu sporazuma o priznanju krivice može se pročitati u dokaznom postupku u krivičnom predmetu protiv drugog okrivljenog.

II. Pravosnažna presuda donijeta na osnovu sporazuma o priznanju krivice dokaz je o činjenicama i okolnostima koje se odnose na krivično djelo i krivicu lica osudjenog tom presudom, ali ne i dokaz o činjenicama i okolnostima koje se odnose na krivično djelo i krivicu drugog okrivljenog lica.

III. Iskazi okrivljenog, koji je osudjen presudom na osnovu sporazuma o priznanju krivice mogu se pročitati u krivičnom postupku protiv drugog okrivljenog ako je osudjeni umro, duševno obolio ili se ne može pronaći ili je njegov dolazak pred sud nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti ili drugih važnih razloga. Na tom

iskazu, osim ako je drugom okrivljenom odnosno njegovom braniocu bila data mogućnost da postavlja pitanja i ospori taj iskaz, ne može se zasnivati isključivo ili u odlučujućoj mjeri presuda drugom okrivljenom.

IV. Lice koje je pravosnažno osudjeno presudom na osnovu sporazuma o priznanju krivice može se na glavnom pretresu, koji se vodi protiv drugog okrivljenog, saslušati u svojstvu svjedoka.

O b r a z l o ž e n j e

Krivično odjeljenje Višeg suda u Podgorici aktom I Su.br.87/17 od 22.06.2017.godine tražilo je da Krivično odjeljenje Vrhovnog suda Crne Gore zauzme pravni stav da li se pravosnažna presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice može koristiti kao dokaz u krivičnom postupku protiv drugog okrivljenog koji je optužen za krivično djelo iz istog događaja i da li se lice koje je pravosnažno osudjeno presudom na osnovu sporazuma o priznanju krivice može saslušati kao svjedok.

Odgovori na navedena pitanja u dosadašnjoj praksi implicirali su različita pravna shvatanja, kako u Višem sudu u Podgorici, tako i u praksi Apelacionog suda Crne Gore. Naime, u aktu Višeg suda u Podgorici navodi se da u okviru Krivičnog odjeljenja tog suda postoje različita pravna shvatanja. Uz to, taj sud je u presudi K.br.112/2015 od 01.03.2016.godine, kao dokaz koristio presudu na osnovu sporazuma o priznanju krivice, dok je Apelacioni sud Crne Gore u presudi Kž.br.87/16 od 27.10.2016.godine naveo da se krivica drugih lica ne može utvrđivati iz presude koja je donijeta na osnovu

sporazuma o priznanju krivice "jer je riječ o diskutabilnoj primjeni procesnog instituta čija inter partes priroda isključuje mogućnost proširivanja polja primjene izvan grupe lica koja su u zaključivanju sporazuma učestvovala".

S obzirom da različitost pravnih shvatanja nižestepenih sudova može dovesti do nejednake primjene zakona, Krivično odjeljenje Vrhovnog suda Crne Gore je ocijenilo da povodom postavljenih pitanja, u skladu sa obavezom Vrhovnog suda iz čl.124 st.2 Ustava Crne Gore, treba zauzeti pravni stav koji će obezbijediti jedinstvenu primjenu zakona od strane sudova.

Za zauzimanje adekvatnog pravnog stava koji će biti preporuka nižestepenim sudovima za pravilno sprovođenje krivičnog postupka i zaštitu prava okrivljenih, relevantni su sledeći propisi: čl.35 st.1 i 37 Ustava Crne Gore, čl.3 st.1, 17 st.2, 303, 356 st.1 tač.1 i 374 Zakonika o krivičnom postupku (u daljem tekstu ZKP) i čl.6 st.2 i 3(d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu Konvencija).

Odredbom čl.303 ZKP propisano je da će sud kad rješenje o usvajanju sporazuma o priznanju krivice postane pravosnažno bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri dana, donijeti presudu kojom se optuženi oglašava krivim u skladu sa usvojenim sporazumom.

Odredbama čl.374 ZKP propisani su elementi koje mora da sadrži presuda kojom se okrivljeni oglašava krivim i u st.1 tač.1 ovog člana određeno da izreka presude sadrži naznačenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela, kao i onih od kojih zavisi primjena određene odredbe Krivičnog zakonika.

U skladu sa navedenim odredbama, izreka presude donijete na osnovu sporazuma o priznanju krivice mora da sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizilaze obilježja krivičnog djela koje je okrivljeni priznao.

Kada je prihvaćen sporazum o priznanju krivice koji je zaključio jedan od okrivljenih, a ne i drugi okrivljeni, izreka presude koja se donosi na osnovu sporazuma o priznanju krivice ne bi smjela da sadrži činjenice i okolnosti iz kojih bi proizilazila obilježja krivičnog djela drugog okrivljenog koji nije zaključio sporazum o priznanju krivice i protiv kojeg se vodi krivični postupak.

Naime, u odredbi čl.35 st.1 Ustava Crne Gore garantovano je pravo na pretpostavku nevinosti utvrdjenjem da se svako smatra nevinim dok se njegova krivica ne utvrdi pravosnažnom odlukom suda. Na isti način ovo pravo je propisano i u odredbi čl.3 st.1 ZKP.

Pravo na pretpostavku nevinosti je sadržano i u odredbi čl.6 st.1 Konvencije, kao izričita garancija prava na pravično sudjenje u krivično pravnim stvarima.

Evropski sud za ljudska prava u praktičnoj primjeni navedene garancije zauzeo je sljedeće stavove:

"Članovi sudskog vijeća ne smiju poći od predubjedjenja da je optuženi učinio djelo za koje se tereti; teret dokazivanja je na tužilaštvu i svaka sumnja mora ići u korist optuženog..." (presuda Barbera, Mesege i Habardo protiv Španije - Presude i Odluke A 146/1989), P 77.

"Pretpostavka nevinosti će biti povrijeđena ako sudska odluka okrivljenog proglasi krivim prije nego što je po zakonu dokazana njegova krivica" (stav iznijet u gore navedenoj presudi).

U predmetu Mugoša protiv Crne Gore (presuda br.76522/12 od 21.06.2016.godine) Evropski sud za ljudska prava je u paragrafu 67 naveo:

"Sud ponavlja da će pretpostavka nevinosti iz čl.6 st.2 biti povrijeđena ukoliko sudska odluka, ili izjava javnog funkcionera koja se tiče osobe optužene za krivično djelo, odražava mišljenje da je kriva prije nego što njena krivica bude dokazana na osnovu zakona. Dovoljno je, u nedostatku službenih nalaza, da postoji obrazloženje u kojem se navodi da sud ili funkcioner nalazi da je okrivljeni kriv, dok će prijevremeno davanje takvog mišljenja od strane suda neminovno doći u sukob sa pomenutom pretpostavkom".

Adekvatna primjena navedenih načela podrazumijeva da se u presudi na osnovu sporazuma o priznanju krivice koji zaključi jedan od okrivljenih ne mogu iznositi činjenice i okolnosti na osnovu kojih bi se prejudicirala krivica drugog okrivljenog. U suprotnom, radilo bi se o kršenju pretpostavke nevinosti.

Kod izloženog, Krivično odjeljenje Vrhovnog suda Crne Gore je zauzelo stavove I i II, prema kojima se pravosnažna presuda koja je donijeta na osnovu sporazuma o priznanju krivice može pročitati u dokaznom postupku u predmetu protiv drugog okrivljenog, ali da ta presuda može biti dokaz o činjenicama i okolnostima koje se odnose na krivično djelo i krivicu lica osudjenog tom presudom.

Zakonikom o krivičnom postupku ustanovljeni su principi neposrednosti, kontradiktornosti, usmenosti i javnosti krivičnog postupka. Okrivljeni i njegov branilac imaju pravo da na glavnom pretresu postavljaju pitanja saokrivljenima, svjedocima i vještacima i da daju primjedbe na njihove iskaze.

U članu 356 Zakonika o krivičnom postupku propisani su izuzeci od neposrednog izvodjenja dokaza. Stavom 1 navedenog člana propisano je da se zapisnici o iskazima svjedoka, saoptuženih ili već osudjenih učesnika u krivičnom djelu, kao i zapisnici ili druga pismena o nalazu i mišljenju vještaka mogu, po odluci vijeća, pročitati ako je saslušano lice umrlo, duševno oboljelo ili se ne može pronaći ili je njegov dolazak nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti i drugih važnih razloga.

I u odredbi čl.6 st.3 (d) Konvencije propisano je pravo okrivljenog da ispita svjedoke protiv sebe ili da postigne da se oni ispituju i da se obezbijedi prisustvo i saslušanje svjedoka u korist okrivljenog pod istim uslovima koji važe za one koji svjedoče protiv njega.

U primjeni navedene odredbe Konvencije Evropski sud za ljudska prava je zauzeo stav:

"svi dokazi u načelu moraju biti izvedeni u prisustvu okrivljenog na javnoj i kontradiktornoj raspravi" (pomenuta presuda Barbera i dr., P 78).

Pravilo o neophodnosti ispitivanja svjedoka Evropski sud za ljudska prava je postavio u predmetu Luca protiv Italije (presuda od 27.2.2001.godine) a u odnosu na iskaz saokrivljenog koji nije saslušan na glavnom pretresu i na kome je zasnovana presuda nacionalnog suda, u paragrafu 40 iznio je stav:

"Ako je okrivljeni imao odgovarajuću mogućnost da ospori tudje navode, bilo onda kada su učinjeni ili docnije, prihvatanje takvih navoda neće samo po sebi biti protivno čl.6 st.1 i 3 (d) Konvencije. Ipak, uporedo sa ovim, kada je osuda zasnovana isključivo ili u odlučujućoj mjeri na navodima lica koje okrivljeni nije

mogao da ispita, prava odbrane su ograničena u obimu koji nije u skladu sa jemstvima iz čl.6 Konvencije".

U predmetu Al Havadža i Taheri protiv Ujedinjenog kraljevstva (presuda br.26766/05 i 22228/06 od 15.12.2011.godine), Veliko vijeće Evropskog suda za ljudska prava je u suštini potvrdilo navedeni stav iz presude Luca, s tim što je odbilo da se složi sa njegovom automatskom primjenom.

Primjena čl.356 st.1 ZKP-a i navedena praksa Evropskog suda za ljudska prava podrazumijeva da se izuzetno i to kada su ispunjeni uslovi iz čl.356 st.1 ZKP može odstupiti od neposrednog saslušanja saokrivljenih i svjedoka na glavnom pretresu, odnosno da se mogu pročitati iskazi koji su ranije dati. U skladu sa tim, Krivično odjeljenje Vrhovnog suda Crne Gore je zauzelo stav da se iskazi okrivljenog, koji je osuđen presudom na osnovu sporazuma o priznanju krivice u krivičnom postupku protiv drugog okrivljenog mogu pročitati ako je osuđeni umro, duševno obolio ili je njegov dolazak pred sud nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti ili drugih važnih razloga. Međutim, ukoliko prilikom uzimanja tih iskaza drugom okrivljenom, odnosno njegovom braniocu, nije bila data prilika da ispita i ospori takav iskaz, na njemu se ne može isključivo ili u odlučujućoj mjeri zasnivati presuda u odnosu na drugog okrivljenog.

Ne postoji smetnja da se lice koje je pravosnažno osuđeno na osnovu sporazuma o priznanju krivice, a koje je dostupno državnim organima, može saslušati u svojstvu svjedoka u krivičnom postupku protiv drugog okrivljenog. Takva mogućnost nije protivna zabrani dvostruke procesne uloge istog lica u krivičnom postupku. Ovo zbog toga što je u odnosu na to lice

pravosnažno okončan krivični postupak i ono više nema svojstvo stranke u krivičnom postupku koji se vodi protiv drugog okrivljenog. Dakle, ono se može saslušati kao svjedok na činjenice i okolnosti koje su od značaja za utvrđivanje postojanja krivičnog djela i krivice drugog okrivljenog. Takav iskaz nema ograničenu dokaznu snagu i sud ga cijeni u skladu sa načelom slobodne ocjene dokaza iz čl.17 st.1 ZKP.

**Predsjednik Krivičnog odjeljenja,
Radule Kojović,s.r.**